

ACTIVITATS I
ESTUDIS

*Activitats de
L'Associació Arqueològica
de Girona*

(2004 - març de 2005)

per Albert Aulines i Joan Abad

Resumirem a continuació les activitats i els estudis duts a terme per la nostra entitat al llarg de l'any 2004 fins al març de 2005 a partir de l'esquema següent: la investigació, l'àmbit social i les publicacions.

La investigació

L'activitat arqueològica duta a terme aquest 2004 per la nostra entitat ha girat a l'entorn de dos jaciments paleolítics (la Balma de la Xemeneia i el Camí dels Carlins del Pla de Salt) i en la donació al Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles dels materials lítics localitzats a diferents zones del Pla de l'Estany entre els anys 1999 i el 2002.

Respecte a la Balma de la Xemeneia cal diferenciar dues etapes de treball des de l'acabament de la II campanya d'excavacions (setembre de 2003). La primera (fins a l'estiu), molt positiva, va estar caracteritzada per la continuïtat, amb normalitat, dels treballs iniciats al setembre 2001: vam seguir publicant els resultats de les excavacions en diferents mitjans (revistes especialitzades, revistes locals, congressos i premsa), vam rebre (a finals de maig) el resultat de la primera datació radiomètrica (figures 2 i 3) duta a terme al laboratori americà de Beta Analytic (18.950 ± 50 , nivell 2b), vam presentar el jaciment a les *VII Jornades d'Arqueologia de les comarques gironines* (4 de juny a la Bisbal d'Empordà), vam prospectar al voltant de la Balma de la Xemeneia i vam localitzar (abril i maig) dos nous jaciments en superfície, vam planificar i vam presentar a l'Ajuntament d'Amer (21 de febrer) un projecte d'arqueologia social de futur entorn a la Balma de la Xemeneia i els cingles de Sant Roc d'Amer, vam elaborar la primera pàgina web del jaciment (que havia d'entrar a Internet a principis d'estiu amb la direcció www.balmaxemeneiacat.org) i, finalment, vam dur els passos administratius corresponents (correspondència i permisos) per dur a terme una nova excavació (prevista pel setembre).

La segona (a partir de l'estiu fins al març de 2005) ha estat condicionada pel conflicte jurídic i administratiu sorgit a l'estiu quan *in extremis* i unilateralment (malgrat que tots els permisos administratius estaven en regla) el propietari dels terrenys on s'ubica el jaciment ens va impedir dur a

terme les intervencions previstes (I camp de treball d'aprenentatge i III campanya d'excavacions) i, per la seva part, l'administració pública responsable en la matèria del patrimoni arqueològic a Catalunya es va inhibir de la seva responsabilitat d'impedir-ho d'acord amb l'article 71 de la Llei 9/1993 de Patrimoni Cultural Català. Des d'aleshores i fins avui, hem insistit en nombroses ocasions i de totes les maneres possibles (cartes certificades, entrevistes personals, trucades telefòniques) perquè es resolgués aquesta qüestió, però, el cert és que a data d'avui, ja sabem que tampoc es podrà dur a terme la campanya prevista dels dies 29 d'agost a l'11 de setembre de 2005.

En definitiva, en aquests moments no podem dur a terme amb normalitat les nostres propostes d'ordre científic, social, històric i natural per al jaciment de la Balma de la Xemeneia, simplement, perquè administrativament se'ns ha impedit. Més enllà d'aquesta delicada situació, però, i convençuts que ben aviat (aquest mateix 2005) es podrà resoldre l'actual conflicte, hem continuat treballant en aquesta direcció i hem publicat el *Quadern de treball* número 12, bona part del qual està dedicat als treballs arqueològics duts a terme a la Balma de la Xemeneia des de l'any 2001 fins al 2003, un article al volum 16 dels *Quaderns de la Selva* i la publicació de la tesi de llicenciatura titulada "*Els cingles de Sant Roc d'Amer al paleolític. Aportacions d'ordre científic i social al patrimoni arqueològic de Catalunya (1981-2004)*" presentada per un de nosaltres (A. A.) el dia 8 de febrer de 2005 a la Sala de Graus de la Universitat de Tarragona davant un tribunal format per Eudald Carbonell, Robert Sala i Xosé Pedro Rodríguez.

Sobre el Camí dels Carlins, al 2004 Pere Canton va fer pública la troballa d'aquest nou jaciment superficial pertanyen al paleolític inferior, la importància del qual és que és el primer d'aquestes característiques que es detecta al Pla de Salt. La seva

descoberta va ser possible gràcies a la perseverància de Canton en seguir atentament -durant més d'un any- les obres de construcció que es realitzaven en el Pla situat vora el Camí dels Carlins. Però, a més de localitzar el jaciment, Canton va donar els materials lítics al Museu de l'Aigua de Salt i va promoure una exposició de prehistòria que, finalment, va tenir lloc del 5 al 31 de març de 2005 i en el transcurs la nostra entitat va dur a terme visites guiades i tallers de prehistòria adreçats a les escoles (veure l'últim article d'aquest *Quadern*).

Finalment, comentarem que a principis del 2004 ens vam posar en contacte amb el senyor Josep Tarrús, conservador del Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, per tal de donar i registrar en aquest Museu la indústria lítica que havíem localitzat al Pla de l'Estany en les prospeccions dels anys 1999 a 2002 (figura 1). Es tracta de les restes materials més antigues localitzades fins avui en aquesta comarca (pertanyents al paleolític inferior). Un treball complet sobre aquesta qüestió es pot consultar a l'article que vam publicar al número 222 (gener-febrer) de la *Revista de Girona* titulat "Evidències antigues d'ocupacions humana al Pla de l'Estany".

Girona, 12 de febrer de 2004

Sr. Josep Tarrús
Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles
Plaça de la Font, 11
Telf. 972 57 23 61
17820 Banyoles

Sr. Josep Tarrús:

Al llarg d'uns quants anys, més de vint, des de l'Associació Arqueològica de Girona hem dut a terme un meticolós treball de recerca intensiva a la comarca del Pla de l'Estany amb la intenció de localitzar el màxim d'assentaments prehistòrics i, en especial, els pertanyents al plisticè inferior i mitjà.

Darrerament hem localitzat nous jaciments en aquesta comarca, la notícia dels quals ha estat publicada recentment per la *Revista de Girona* (núm. 222, gener-febrer de 2004). En aquesta carta li adjuntem un còpia d'aquest treball.

Ens posem en contacte amb vostè perquè ens agradaria dipositar aquests materials en el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles. Voldríem saber la seva opinió al respecte.

Aprofitem l'avinentsa per preguntar-li si ha rebut la carta que li vam enviar el mes passat i en la qual s'exposava la proposta d'elaborar un treball conjunt sobre l'"*Estat actual de les investigacions prehistòriques a les comarques gironines*".

La setmana vinent, pensant que vostè ja haurà rebut aquesta carta, ens posarem en contacte telefònic i així parlar amb més detalls sobre aquests temes.

Sense res més, aprofitem per saludar-te afectuosament

Fins aviat.

Joan Abad, Albert Aulines i Josep Canal

Figura.1: Donació al Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles dels materials paleolítics localitzats per la nostra entitat al Pla de l'Estany durant els anys 1999 i 2002

FROM: Darden Hood, Director (mailto:mailto:dhood@radiocarbon.com)

(This is a copy of the letter being mailed. Invoices/receipts follow only by mail.)

May 27, 2004

Mr. Robert Sala
Universitat Rovira I Virgili
Area de Prehistoria
Plaça Imperial Tàrraco, 1
Tarragona E-43005
Spain

RE: Radiocarbon Dating Result For Sample BX'03, Niv.2b, S34, No.16, 444, 10-9

Dear Mr. Sala-Ramos:

Enclosed is the radiocarbon dating result for one sample recently sent to us. It provided plenty of carbon for an accurate measurement and the analysis went normally. As usual, the method of analysis is listed on the report sheet and calibration data is provided where applicable.

As always, no students or intern researchers who would necessarily be distracted with other obligations and priorities were used in the analysis. It was analyzed with the combined attention of our entire professional staff.

If you have specific questions about the analyses, please contact us. We are always available to answer your questions.

The cost of the analysis was charged to the VISA card provided. A receipt is enclosed. Thank you. As always, if you have any questions or would like to discuss the results, don't hesitate to contact me.

Sincerely,

Report Date: 5/27/2004

Mr. Robert Sala
Universitat Rovira i Virgili

Material Received: 4/26/2004

Figura.2: Resposta dels responsables dels laboratoris de Beta Analytic a la petició de la Universitat de Tarragona per datar una mostra d'os recuperada en l'excavació de 2003 a la Balma de la Xemeneia. En aquesta carta ens informen que el procés químic per a dur la datació s'ha efectuat amb normalitat i, per tant, consideren que el resultat té crèdit.

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12=-20;lab. mult=1)

Laboratory number: **Beta-191695** ←

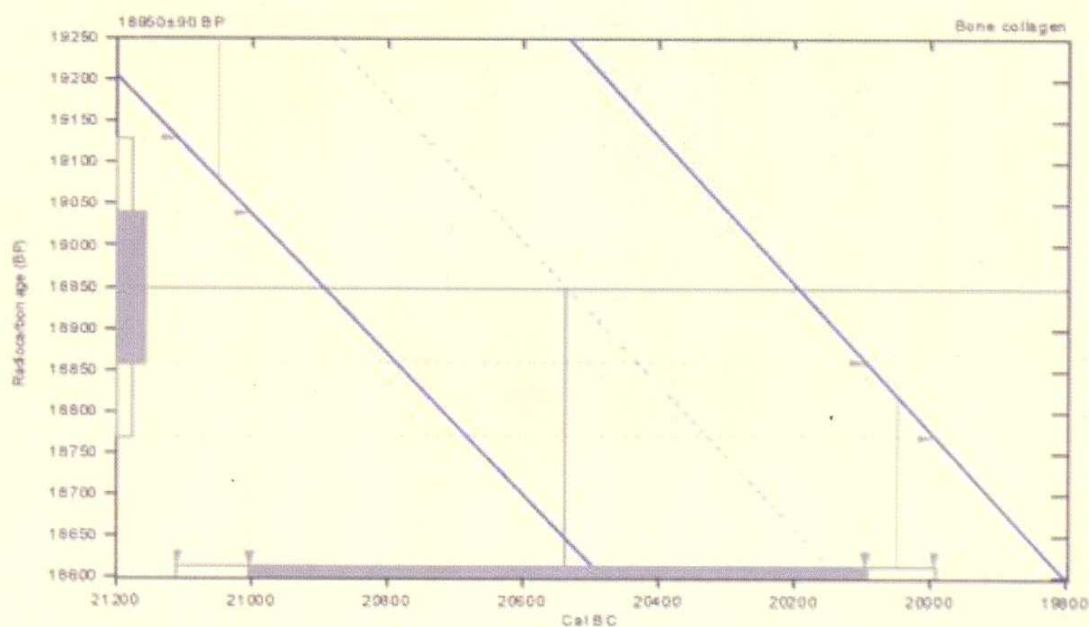
Conventional radiocarbon age: **18950±90 BP**

2 Sigma calibrated result: **Cal BC 21110 to 19990 (Cal BP 23060 to 21940)**
(95% probability)

Intercept data

Intercept of radiocarbon age
with calibration curve: **Cal BC 20540 (Cal BP 22490)**

1 Sigma calibrated result: **Cal BC 21000 to 20100 (Cal BP 22950 to 22040)**
(68% probability)

References:

- Database used*
INTCAL98
- Calibration Database*
Editorial Comment
- Stuiver, M., van der Plicht, H., 1998, *Radiocarbon* 40(3), piii-ixii
- INTCAL98 *Radiocarbon Age Calibration*
- Stuiver, M., et al., 1998, *Radiocarbon* 40(3), p1041-1083
- Mathematics*
A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates
- Talma, A. S., Vogel, J. C., 1993, *Radiocarbon* 35(2), p317-322

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4953 S.W. 74th Court Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • E-Mail: beta@radiocarbon.com

Figura.3: Beta Analytic ens va fer arribar també aquesta taula estadística on s'exposen les dades obtingudes durant el procés de datació de la mostra de a la Balma de la Xemeneia, la conclusió final de la qual és que li cal atribuir una datació de 18.950 ± 50 anys BP.

ESPLAI LA TERANYINA
Pujada de l'estació, 15
17170 Amer (Girona)

CAMP DE TREBALL DE "LA BALMA DE LA XEMENETA"

Responsabilitat: Grup d'esp lai la Teranyina (Amer)

Equip de treball/monitors: Irene Bosch, Laura Feixas i Xavier Castelló i Albert Aullines.

Durada: 10 dies (del 19 al 29 d'agost).

Edats: nens dintre 14 i 17 anys.

Funcionament: Matí (treball de camp a la Balma de la Xemeneta)

(arqueològics)
Tardes i nit : activitats varies (organitzem monitors).

Allotjament: Per cuinar i menjar utilitzarem el menjador del col·legi; per higiene personal el pavelló i per dormir l'antiga estació).

Transport: És un tema molt difícil, ja que no hem trobat cap empresa que lloguixi X4. Havíem pensat llogar dos furgonetes, portar els nens fins al Sucurull i des d'allà pujar caminant fins la balma. Només hi ha uns 15 minuts.

Ajuts: Contem amb l'import de les quotes per part dels nens/es, una subvenció per part de la Diputació de Girona i la col·laboració de Fortter.

DADES GENERALS DEL CAMP DE TREBALL

L'eix d'aquest camp de treball és l'arqueologia, de manera que cada matí treballarem en un jaciment on s'estan trobant restes de l'època del Paleolític. A les tardes farem activitats de caire esportiu, aquàtic i de lleure com una excursió a la Fageda, sortides amb bicicleta, tallers i piscina.

NOM: LA BALMA DE LA XEMENETA
LLOC: AMER (GIRONA)
DATES: DEL 19 AL 29 D'AGOST
EDAT: DE 14 A 17 ANYS
PLACES: 15
PREU: 200 €

Descripció del treball

El Camp de treball se centra en tres objectius bàsics:
1.- Posar en pràctica el procés de recuperació de restes arqueològiques (enines de pedra i ornamentals fosilitzats).

A partir de l'excavació d'un nivell arqueològic (nivell superficial) **Àrea de treball 1.**
2.- Contribuir a ampliar l'horitzó d'excavació del jaciment on, probablement, hi haurà nous nivells arqueològics
3.- Obertura al sector oest del jaciment, d'un corral que restreguix la cinglera amb l'objectiu de localitzar nous jaciments arqueològics.
Àrea de treball 3.

QUI SOM?

L'Esp lai "La Teranyina" és una entitat sense ànim de lucre dedicada a l'educació en el lleure dels infants i joves.

GRUP D'ESPLAI LA TERANYINA
PUJADA DE L'ESTACIÓ, 15
17170 AMER (GIRONA)

OBJECTIUS DEL CAMP DE TREBALL

Que els nens/es puguin experimentar quin és el procés de treball que realitza un arqueòleg.

Participació directa i col·lectiva en totes les tasques d'intervenció en un jaciment arqueològic.

Fomentar el treball en equip, el qual és necessari per realitzar una campanya d'excavacions arqueològiques.

Aprofitant l'innensa convivència que genera una activitat d'aquestes característiques treballar les habilitats socials i determinants valors positius.

INSCRIPCIONS CAMP DE TREBALL

DIES: del 10 al 14 de maig
HORARI: de les 7 a les 9 del vespre
PER TELÈFON AL: 619410698

Figura 4. Un dels fulls d'informació elaborat pels membres de l'Esp lai La Teranyina per engrescar a totes aquelles persones joves interessades a participar en el camp de treball de la Balma de la Xemeneta.

L'àmbit social

La nostra activitat d'enguany també s'ha centrat en la difusió i divulgació de la prehistòria: tallers, demostracions, visites guiades, excursions, publicacions i/o participació en exposicions.

Les activitats adreçades als escolars han consistit en la realització de tallers i de visites guiades. Els tallers s'han dut a terme a l'escola Maristes de Girona (25 de març 2004), al Casal de Joventut d'Amer (26 d'agost 2004) i al Museu de l'Aigua de Salt (durant tot el març 2005, veure més endavant).

Cada taller es realitzava a l'aire lliure i pretenia donar, a través de la manipulació, experimentació i observació d'objectes prehistòrics i fòssils, una visió general de l'origen i l'evolució de la humanitat i del medi natural que l'envolta: des de la formació de la Terra fins a l'aparició de la nostra espècie.

Partiem del fet que a través de l'arqueologia experimental es pot reconstruir de manera lúdica i divertida alguns dels aspectes més característics de la humanitat prehistòrica: foc, talla de pedra, construcció de cabanes. En els tallers ens vam centrar en un aspecte concret i d'especial importància: l'evolució de la tecnologia humana (eines i foc).

Les visites guiades es van realitzar en jaciments arqueològics (Balma de la Xemeneia i els Caus del Duc del Montgrí) o en sales d'exposició de la prehistòria (Museu de l'Aigua de Salt).

Sobre la Balma de la Xemeneia i l'exposició i visites al Museu de l'Aigua ja es comenten en un altra apartat d'aquest *Quadern*. Sobre la visita al Montgrí, aquesta la vam dur a terme el 26 de març de 2004 amb l'escola Maristes de Girona: visita dels jaciments del Cau del Duc d'Ullà i del Montgrí i també del castell.

La visita a aquests jaciments paleolítics eren un complement al taller "campament provisional" dut a terme el dia abans al pati de l'escola. Així, els alumnes van poder comprovar *in situ* un dels llocs d'hàbitats dels homes prehistòrics (les coves), des dels quals establien el seu medi de vida a partir de les possibilitats que els oferia el medi circumdant: aigua (riu Ter), fauna (de plana i de muntanya) i flora.

Publicacions

En un dels seus articles, Gonzalo Ruiz Zapatero esmenta que un dels investigadors que va estudiar el famós "*Home del Gel*" trobat als Alps l'any 1991 va escriure que a ell "*no li corresponia informar el públic sobre els resultats de la seva feina*" (Ruiz Zapatero, 1999:42).

La postura de la nostra entitat des de la seva fundació ha estat justament tota la contrària: estem descaradament a favor de comentaris com els que Colin Renfrew i Paul Bahn esmenten al seu llibre "*Arqueologia. Teorías, métodos y práctica*", segons els quals "*todos los arqueólogos tienen la obligación de registrar todos sus hallazgos y publicarlos rápidamente*" (Renfrew i Bahn, 1993:505).

Així, i sobretot en el cas de la Balma de la Xemeneia, hem informat puntualment del desenvolupament de les nostres excavacions tant als companys de professió com al públic en general. Entenem que una intervenció arqueològica és també un acte social; per tant, és obligat difondre ràpidament les troballes a través dels màxims mitjans possibles, un dels quals és la publicació. Hem fet un ús ampli d'aquest recurs en presentar treballs en publicacions de diferent naturalesa (revistes científiques, revistes locals, congressos, treballs acadèmics, parts de llibres d'història general) així com en d'altres idiomes diferents al català (Aulines, 2005).

Al llarg de 2004 i principis del 2005 les publicacions de la nostra entitat ha estat les següents:

Abad, J., Aulines, A. i Canal, J. (2004); Evidències antigues d'ocupació humana al Pla de l'Estany. *Revista de Girona*, núm. 222 (gener-febrer). Girona: Diputació de Girona. Pàgs. 54-61.

Abad, J. i Aulines, A. (2004); Caçadors de cavall als cingles de Sant Roc (sud de la comarca de la Garrotxa) durant la prehistòria. 440. *La revista d'Olot*, núm. 92 (març). Pàgs. 28-30.

Abad, J. i Aulines, A. (2004); Resum d'activitats (1998-2003). *Quadern de treball*, núm. 12. desembre de 2004. Girona: Associació Arqueològica de Girona. Pàgs. 9-179

Abad, J.; Aulines, A.; Allue, E.; Aparicio, D.; Arbonés, A.; Aulines, A.; Barceló, P.; Bargalló, A.; Campeny, G.; Dávila, D.; Garcia, J.; García, P.; Martínez, I.; Martínez, K.; Matarrodona, M.; Montmajor, M.; Pujades, R.; Sala, R.; Saladié, P.; Sánchez, P.; Valea, D.; Vallverdú, P. i Yañez, C. (2004); Balma de la Xemeneia: la ocupación humana in situ más antigua del Valle del Brugent (Amer, Girona). *1r congreso para estudiantes de la península Ibérica. Tarragona: Universitat de Tarragona*. Pàgs. 118-128.

Abad, J., Aulines, A, Campeny, G., Matarrodona, M., Saladié, P., Sala, R. i Vallverdú, J. (2005); La Balma de la Xemeneia (cingles de Sant Roc d'Amer): evidències d'ocupacions humanes de fa 19.000 anys BP en abric a la comarca de la Selva. *Quaderns de La Selva*. Santa Coloma de Farners: Centre d'Estudis Comarcals de la Selva. Pàgs. 39-67.

Abad, J., Aulines i Canal, J. (2005); Las ocupaciones más antiguas de la comarca del Pla de l'Estany (Girona). Evidencias arqueológicas. *1r congreso para estudiantes de la península Ibérica. Tarragona: Universitat de Tarragona*. Pàgs. 109-117.

Aulines, A. (2005); *Els cingles de Sant Roc al paleolític. Aportacions d'ordre científic i social al patrimoni arqueològic de Catalunya*. Tesi de llicenciatura. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili. 8 de febrer de 2005.

Canton, P. (2005); *L'aigua i els primers humans al Pla de Salt*. Salt: Ajuntament de Salt i Museu de l'aigua de Salt

Abad, J. i Aulines, A. (2005, en premsa); La Balma de la Xemeneia: caçadors de cavalls de fa 19.000 anys als cingles de Sant Roc d'Amer. *Revista de Girona*. Girona: Diputació de Girona.

Abad, J.; Aulines, A. i Garcia, J. (2005, en premsa); Les ocupacions humanes més antigues de La Garrotxa. *Història de La Garrotxa dins Història de les comarques gironines*. Vol. IV. Girona: Diputació de Girona

Figura 5. Tota l'activitat realitzada a l'entorn de la Balma de la Xemeneia, sigui d'ordre social, patrimonial o científic, ha estat publicada en diferents mitjans (revistes, congressos, treballs acadèmics i/o administratius). Tenint en compte, però, que ens trobem en la fase inicial d'un projecte de llarg termini hem donat prioritat a les publicacions de caire local per tal d'informar i també d'implicar la gent més pròxima al jaciment.